

اقتصاد متلاطم افغانستان

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۲۴ بکر اما فرار

۲۵ چوب‌های خارجی لای چرخ اقتصاد

۲۶ طرح ماه

۲۷ افغانی خواب آرامش را می‌بیند

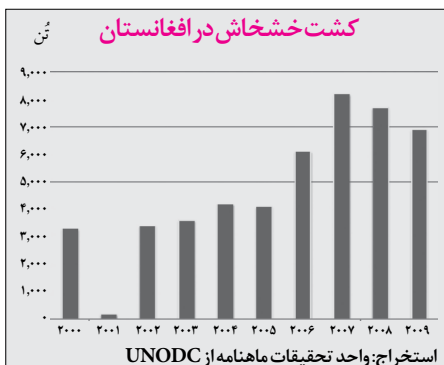
۲۸ از آخر، اول!

۲۹ مزیت‌های پنهان، ضعف‌های آشکار

۳۰ افغانی به کجا می‌رود؟!

بوده است. در این شرایط، بسیاری از کشاورزان افغانی به کشت مواد مخدر در مزارع این کشور روی آورده‌اند. بر اساس آمارهای منتشره از مراکز رسمی، در حال حاضر حدود یک‌سوم اقتصاد افغانستان، وابسته به تجارت مواد مخدر است. همچنین بر اساس گزارش آژانس مبارزه با مواد مخدر سازمان ملل، رقمی معادل ۸۷ درصد هرویین مصرفی سراسر جهان از افغانستان تأمین می‌شود. بنا بر گزارش دیگری از این آژانس، در سال ۲۰۰۶ میلادی ۶ هزار و ۱۰۰ تن تریاک در افغانستان تولید شده که تنها طی یک سال با رشدی ۳۴/۴ درصدی به رقمی معادل ۸ هزار و ۲۰۰ تن رسیده است. اما پس از این سال با سیاست‌های مبارزه‌گرانه کشورهای جهان برای جلوگیری از رشد کشت و تولید مخدر، این رقم رو به افول گذاشت، به طوری که بر اساس گزارش دفتر مبارزه با جرم و جنایت سازمان ملل متحد (UNODC) در سال ۲۰۰۸ رقمی معادل ۷ هزار و ۷۰۰ و در سال ۲۰۰۹ معادل ۶ هزار و ۹۰۰ تن تریاک در افغانستان تولید شده است.

در سال ۲۰۰۹ درآمد کشاورزان کشت خشخاش در افغانستان معادل ۳ هزار و ۵۶۰ دلار - برای هر هکتار زمین زراعتی که در اختیار خشخاش قرار گرفته - بوده که با احتساب ۱۲۵ هزار هکتار زمین کشت خشخاش، رقمی

پولشویی و قاچاق: دام‌های افغانستان

فروش محصولات کشاورزی در افغانستان پایین و سیاست‌های حمایتی دولت ضعیف است. عجیب نیست که اقتصاد تریاک حرف اول را می‌زند.

دیگری است که پایه‌های اقتصاد این کشور را متزلزل کرده است. بر اساس گزارش بانک جهانی، نرخ تورم افغانستان در پایان سال ۲۰۰۸ معادل ۱۳ درصد بوده که در رده ۱۵۱ از ۱۸۹ کشور جهان قرار داشته است. البته حایز توجه است که علیرغم نرخ دورقمی تورم در افغانستان، عدم رشد این شاخص در بازه سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸ خود نکته مثبتی برای اقتصاد افغانستان به شمار می‌رود.

افغان‌های کشاورز

اقتصاد افغانستان بیشتر بر پایه کشاورزی استوار است، به طوری که بر اساس آمار بانک جهانی در حال حاضر رقمی بالغ بر ۸۱ درصد از اقتصاد افغانستان در اختیار بخش کشاورزی است که جلای از نکات مثبت آن، به دلیل تک‌محصولی بودن اقتصاد، در شرایط خاص منجر به افت درآمد ملی این کشور شده است. به عنوان مثال، وقوع خشکسالی‌هایی که در سال‌های اخیر در افغانستان رخ داد، کشاورزان افغانی را به شدت تحت تأثیر قرار داده و با کاهش رشد محصولات کشاورزی، رشد اقتصادی این کشور را نیز تحت‌الشعاع قرار داده است، به طوری که با وقوع و تداوم خشکسالی در ابتدای دهه اخیر میلادی، رشد اقتصادی افغانستان به ۸ درصد کاهش یافته است که البته بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول (IMF)، رشد واقعی اقتصادی این کشور در پایان ۲۰۰۸ معادل ۳/۴ درصد

بر اساس برآورد سازمان ملل متحد، افغانستان جمعیتی ۲۹ میلیون نفری دارد که البته این برآورد، میلیون‌ها مهاجر افغان که وارد کشورهای پاکستان و ایران شده‌اند را در بر نمی‌گیرد. افغانستان در سال‌های گذشته به دلیل بسیاری از مشکلات اجتماعی و سیاسی از توسعه اقتصادی باز مانده و در حال حاضر با سرانه ۸۰۰ دلاری محصول ناخالص داخلی یکی از فقیرترین کشورهای جهان محسوب می‌شود. بر اساس گزارش سازمان ملل ۵۵ درصد افغان‌ها زیر خط فقر هستند. شاخص امید به زندگی در افغانستان ۴۴/۵ سال است. در حال حاضر ۴۴/۶ درصد جمعیت افغانستان را جمعیت صفر تا ۱۴ ساله و رقمی معادل ۵۳ درصد را افراد ۱۵ تا ۶۴ ساله تشکیل داده‌اند و تنها ۲/۴ درصد جمعیت این کشور سنین بالای ۶۴ سال دارند. بر این اساس، میانگین توزیع هرم سنی در این کشور در سال ۲۰۰۷ معادل ۱۷/۶ سال است که نشان‌دهنده جمعیت بسیار جوان افغانستان است، اما فقدان سیاست‌های توسعه‌ای کارآمد که البته همگی ناشی از نابسامانی‌های سیاسی حال حاضر این کشور است، سبب شده رقمی بالغ بر ۴۳ درصد جمعیت افغانستان بیکار باشند. علاوه بر مشکلات فوق، وجود نرخ بسیار پایین ۳۶ درصدی سواد در افغانستان مزید بر علت بوده تا این کشور، رنگ و بویی از توسعه را به خود ندیده باشد.

نرخ رشد شاخص قیمت‌ها در افغانستان نیز مسأله

که در این میان افزایش تعداد استان‌هایی که عاری از کشت خشخاش هستند، می‌تواند گواهی باشد بر گفته فوق. اما در کنار تمام مشکلات و تبعات منفی اجتماعی و اقتصادی که از تولید مخدر به وجود می‌آید، فرار سرمایه درد دیگری است که اقتصاد افغانستان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، چراکه غالب قاچاقچیان مخدر در افغانستان برای فرار از قانون، سرمایه‌های به دست آورده خود را روانه بازارهای خارجی می‌کنند و از این منظر، متغیرهای کلان تأثیرگذار بر اقتصاد نظیر اشتغال و درآمد‌های سرانه را دچار افول می‌کنند. همچنین درصد بالای تولید مخدر در افغانستان، خود به منزله عدم نظارت مناسب از سوی دولت و فقدان اقتصادی قانون‌مدار است که این مسأله، مانعی بزرگ برای ورود سرمایه به افغانستان خواهد بود. ■

معادل ۲۴۵ میلیون دلار درآمد حاصل از کشت خشخاش در افغانستان بوده است. این رقم نسبت به سال ۲۰۰۸ میلادی از کاهش ۱۷/۵ درصدی حکایت دارد. حال آن که این ارقام تنها قیمت و درآمد به اصطلاح "سر زمین" در افغانستان است. اختلاف قیمت در بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکا با قیمت سر زمین افغانستان، گاهاً به ۱۰۰ برابر می‌رسد که با این حساب، شدت تأثیرگذاری این تجارت مرگبار در اقتصاد بین‌الملل مشخص می‌شود. در حال حاضر درآمد ناشی از تجارت تریاک در جهان معادل ۶۵ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود که تقریباً حدود نیم درصد کل تجارت جهان است. همان‌طور که اشاره شد، در چند سال گذشته، به دلیل سیاست‌های کشورهای مختلف دنیا جهت مبارزه علیه مواد مخدر، شاهد کاهش تولید آن در افغانستان بوده‌ایم

تجارت ایران و افغانستان

بکر اما فرار

فقدان سیاست‌های تحلیل بازار و عدم ثبات در افغانستان، دو تهدید عمده بازار بکر این کشور برای ما محسوب می‌شوند.

و شکل‌گیری دولت موقت حامد کرزی که تا حدودی به رفع موانع دمکراسی در این کشور انجامید، حجم صادرات ایران به افغانستان افزایش یافت. علاوه بر این، به دلیل حمایت‌های قانونی دولت افغانستان از تجار خارجی و افزایش تقاضای کالا در این کشور، حجم صادرات ایران در سال ۲۰۰۵ نسبت به سال قبلی خود با یک جهش خیره‌کننده ۱۳۹ درصدی، به رقم ۴۹۶ میلیون و ۷۲۹ هزار و ۷۴۴ دلار رسید. در طرف مقابل صادرات، واردات ایران از افغانستان نیز روندی مشابه و تقریباً با همان شیب را پیموده، با این تفاوت که واردات نسبت به صادرات از یک تأخیر زمانی یک‌ساله برخوردار بوده است. به تحلیل کارشناسان «اقتصاد ایران»، این مسأله به کشتش بازارهای صادراتی و وارداتی دو کشور برمی‌گردد. بر این اساس با در نظر گرفتن رشد بالای صادرات ایران به افغانستان در سال ۲۰۰۵ و واردات ایران از افغانستان نیز با یک‌سال تأخیر در سال ۲۰۰۶ و با جهشی ۱۷۴ درصدی به رقم ۸ میلیون و ۸۸۵ هزار و ۴۰۵ دلار رسید.

در حال حاضر، افغانستان نیاز بسیار زیادی به سرمایه دارد. دولت افغانستان می‌باید با برقراری امنیت سرمایه‌پذیری، راه ورود سرمایه به این کشور را هموار کند. با افزایش حجم سرمایه و هدایت آنها به بخش کشاورزی، کشت و رزق در افغانستان رشد می‌کند. این افزایش تولید در بخش کشاورزی، قطعاً به افزایش تقاضای نیروی کار منجر خواهد شد و علاوه بر ارزآوری، عاملی جهت تشویق بازگشت نیروی کار افغانی مهاجر نیز خواهد شد. ◀

بر اساس گزارش سازمان توسعه تجارت، واردات کشورمان از افغانستان در هشت‌ماهه اول سال ۸۸ رقمی معادل ۴ میلیون و ۸۷ هزار و ۹۷۲ دلار بوده که در رده‌بندی تجارت کشورهای دنیا با ایران، این رقم جایگاه ۷۵ جهانی را در میان ۱۵۵ کشور به افغان‌ها اختصاص داده است. در حال حاضر، در میان حجم ۳۲ میلیارد و ۱۴۰ میلیون دلاری واردات ایران از کشورهای طرف تجاری خود، افغانستان سهمی ۰/۰۱۵ درصدی را در اختیار دارد. همچنین رقم صادراتی ایران به افغانستان در همین بازه زمانی، نشان از حجم ۶۰۴ میلیون و ۹۹ هزار و ۳۶۵ دلاری دارد که در مقایسه با واردات، حجم به نسبت بالاتری است. مقایسه روند صادراتی ایران به افغانستان در دهه جاری نشان می‌دهد صادرات ایران به افغانستان در سال ۲۰۰۲ با یک جهش مواجه شده و نسبت به سال ۲۰۰۱ رشدی معادل ۱۸۹ درصد را تجربه کرده است، اما پس از آن، رشد صادرات ایران به افغانستان در دو سال متوالی ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ به ارقام ۷۳ و منفی ۱۵ درصد رسیده است. دلیل این نوسانات را می‌توان به درگیری‌های نظامی طالبان و آمریکا در این منطقه نسبت داد. پس از سقوط طالبان

بر اساس گزارش سازمان توسعه تجارت، واردات کشورمان از افغانستان در هشت‌ماهه اول سال ۸۸ رقمی معادل ۴ میلیون و ۸۷ هزار و ۹۷۲ دلار بوده که در رده‌بندی تجارت کشورهای دنیا با ایران، این رقم جایگاه ۷۵ جهانی را در میان ۱۵۵ کشور به افغان‌ها اختصاص داده است. در حال حاضر، در میان حجم ۳۲ میلیارد و ۱۴۰ میلیون دلاری واردات ایران از کشورهای طرف تجاری خود، افغانستان سهمی ۰/۰۱۵ درصدی را در اختیار دارد. همچنین رقم صادراتی ایران به افغانستان در همین بازه زمانی، نشان از حجم ۶۰۴ میلیون و ۹۹ هزار و ۳۶۵ دلاری دارد که در مقایسه با واردات، حجم به نسبت بالاتری است. مقایسه روند صادراتی ایران به افغانستان در دهه جاری نشان می‌دهد صادرات ایران به افغانستان در سال ۲۰۰۲ با یک جهش مواجه شده و نسبت به سال ۲۰۰۱ رشدی معادل ۱۸۹ درصد را تجربه کرده است، اما پس از آن، رشد صادرات ایران به افغانستان در دو سال متوالی ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ به ارقام ۷۳ و منفی ۱۵ درصد رسیده است. دلیل این نوسانات را می‌توان به درگیری‌های نظامی طالبان و آمریکا در این منطقه نسبت داد. پس از سقوط طالبان

مشکلات هم‌مرزی

متأسفانه یکی از مشکلاتی که همواره ایران را از هم‌مرزی با افغانستان آزار داده، مسأله مربوط به ورود قاچاق از افغانستان به ایران بوده است. از آنجا که افغانستان باید انتقال مواد مخدر خود به کشورهای جهان را از ایران ترانزیت کند، علاوه بر هزینه‌های زیادی که برای نظارت بر این مسأله به اقتصاد ایران تحمیل می‌شود، متأسفانه بخشی از مواد مخدر وارد شده به ایران، در کشور توزیع می‌شود و اثرات منفی آن بر نیروی کار، بار منفی اجتماعی و اقتصادی زیادی بر کشور وارد می‌سازد که قابل چشم‌پوشی نیست. بر اساس گزارش شبکه اطلاع‌رسانی افغانستان، طاهای طاهری، جانشین دبیر کل ستاد مبارزه با

حجم تجارت ایران و افغانستان

سال	صادرات ایران	واردات ایران
۲۰۰۱	۵۱,۹۲۷,۹۱۸	۷۳۹,۲۱۹
۲۰۰۲	۱۵۰,۰۶۹,۳۰۰	۵۰۴,۱۲۶
۲۰۰۳	۲۵۹,۹۰۱,۴۹۳	۱,۸۰۳,۳۶۵
۲۰۰۴	۲۲۱,۹۷۶,۵۱۶	۳,۶۴۱,۳۶۹
۲۰۰۵	۴۹۶,۲۲۹,۷۴۴	۳,۳۴۵,۲۵۳
۲۰۰۶	۵۱۵,۴۹۱,۹۸۰	۸,۸۸۵,۴۰۵
۲۰۰۷	۵۴۲,۶۸۱,۷۲۰	۸,۹۳۶,۱۰۸
۲۰۰۸	۵۹۰,۳۳۹,۵۲۳	۹,۹۴۹,۴۷۸

استخراج: ماهنامه «اقتصاد ایران» از سازمان توسعه تجارت